İŞÇİNİN SESİ
ÇEK-AL

Bütün ülkelerin proleterleri birleşin!
Karkerên hemû welatan yekbın!

Tek silah parti!
Tek yol devrim!
Yıl:12, Sayı:303, 7 Nisan 1986

Cephe sorunu

Yalçın Çağlar

İşçi sınıfının birliği ve halkın birliği konuları üstüne tartışmalar komünizmin öğretisi kadar eskidir. Marks ve Engels bu konulara ilişkin görüşlerini *Manifesto*'da dile getirmiş olduklarından daha sonraki yıllarda bu konulara yalnızca yer yer değiniyorlar.

Bu konulardaki tartışmalar komünizm öğretisi kadar eski demekle, yanlış görüşler de bir o kadar eski demiş oluyoruz. Ancak ilginç olan şu ki, Marks ve Engels'in sağlığında yanlış görüşler, bilimsel komünizmin öğretisine, Marks ve Engels'in görüşlerine karşı öne sürülüyordu. Bugün Marksizm adına, bilimsel komünizm adına(!) öne sürülüyor.

Yanlışlar neler

Halkın birliğine ilişkin olarak öne sürülen yanlışlar daha çok cephe konusu çevresinde kümeleniyor.

İşçi sınıfının birliğine ilişkin öne sürülenler ise daha çok "İşçi partileri nasıl yığınsallaşır?" sorusuna aranan yanıtların içinde geliyor.

Cephe sözcüğü 1922'de yaygın olarak kullanılmaya başlanmış. 1922 yılından sonra, dünya komünist hareketinin tarihsel gidişi içindeki zigzaglara göre cephe sözcüğünün içi de farklı anlayışlarla dolmuş. Bu farklı anlayışlar zaman içinde belirgin yanlışlara doğru büyümüş. Örneğin, dünya işçi hareketi için güncel olan iki tanesi şöyle özetlenebilir:

1. "Cephe taktik değil, stratejik bir konudur." Bu görüş en uç noktasına kadar çekildiği zaman, "cephe olmazsa, hiçbir şey olmaz" görüşüne çıkıyor.

2. "Ana düşman ile çelişkisi olan herkesin cephede yeri vardır, bunların hepsi cepheye kazanılmaya çalışılmalıdır." Bunun da günümüzde en uç noktadaki anlatımı şudur: "Başı çeken ana finans-kapital gurubunun dışında herkes, hatta bazı finans gurupları da içinde olmak üzere, anti-faşist cepheye gelebilir." Dünya komünist hareketinde bu görüşü savunan parti sayısı oldukça fazladır.

Elbette cephe konusuna ilişkin yanlış görüşler bunlarla bitmiyor. "Komünistler cephede hegemon olmaya çalışmaz", "cephede en çok çalışan kazanır" gibi daha pekçok güncel önemi olan yanlış görüş sayılabilir.

İşçi sınıfının birliğine ilişkin olarak savunulan en yaygın yanlış görüş şöyle özetlenebilir: "İşçi sınıfının birliği, işçi sınıfı adına siyaset yapan partiler bir işçi cephesi kurdukları veya benzeri bir çatı altında örgütlü bir birlik içine girdikleri zaman sağlanır." Bu görüş de en uç noktasında "işçi sınıfı adına söz söyleyen tüm partiler birleşip, yığınsal bir işçi partisi oluşturmalıdır" görüşüne varır.

Türkiye'de bu yanlışa son yıllarda iki örnek çıktı: Bir tanesi menşeviklerin BİP önerisi — şimdi Sol Birlik levhası adı altında esas olarak TİP-TKP kaynaşması şeklinde vücut buluyor. Diğeri de, Demir Özlü'nün "tüm Marksistler bir olalım, İtalyan Komünist Partisi'nden daha iyi bir parti kuralım" görüşü oldu. Bu görüşü biraz ciddiye alır gibi görünen yönelimcilerin ürünü bir Eşek Derneği oldu. Daha da ciddiye alan Ali H. ise kendinden menkul "komünistleri" bir araya getirebilecek bir formül aradı durdu. Sonunda bu görüş üstüne yürüyen tartışmalara taraf olabildi. Bu görüşle, bundan öte birşey zaten olunamazdı.

Bunlar gibi daha pekçok görüş oldukça sık ortaya çıkıyor. Bizim sözünü ettiğimiz uç noktaların arasına da daha yüzlerce görüş katılabilir.

Yanlışlar hakkında gözlemler

Göze çarpan en önemli olgulardan biri cephe ve işçi sınıfının birliği konularında dünya komünist hareketinden gelen yanlışların hep sağ yanlışlar olmasıdır. Genellikle sol yanlış çıkmıyor. Bugün dünya komünist hareketinde sol görüşlerin hiçbir türlüsüne hayat hakkı tanınmadığını düşünürsek yanlış görüşlerin sağda sınırlanıp kalmış olması çok şaşırtıcı değildir.

Bu yanlışlar dünya komünist hareketi içinde özellikle Komintern'in son kongresinden sonra güçlendi. Bu görüşlere ya sessiz kalınarak tahammül edildi, ya da düpedüz onay verildi. Bu olgunun — kaba bir gözlemle bile — dünya komünist hareketinin sağa kaymışlığından ayrı düşünülemeyeceği hemen görülmektedir.

Cephe ve birlik konusuna ilişkin yanlış görüşler, dünya komünist hareketi içinde siyasal savaşımdan bağımsız olarak soyut, akademik düzeyde ortaya çıkmamıştır. Çok yaşamsal bir savaşım konusu olmuştur.

Yanlışların çoğu ya eski bir dönemin gerçeğine ait bir taktiği (örneğin burjuvazinin ilerici olduğu dönem) başka bir döneme uygulamak, ya da çok yönlü olan doğrunun bir yanını alıp aşırı vurgulamakla ortaya çıkıyor. Örneğin düşman kamptaki çelişkilerden yararlanmak. Ancak genel eğilim şu ki, gerçeğin hep sağa bakan yönü aşırı vurgulanarak bu yanlışlar yapılıyor.

Bu yanlışları belli tarihsel dönemlerde dünya çapında sınıf güçlerinin karşılıklı konumundan ve dünya komünist hareketi içinde en yüksek otoriteye sahip olan SBKP'nin, dünyadaki sınıf savaşımına, emperyalizm ve sosyalizm arasındaki kavganın gidişi üzerine olan görüşlerinden ayrı düşünmemek gerekir.

Bir diğer nokta, düşüncenin de kendine göre bir hareketinin olmasıdır. Bir yanlış görüş yenisini doğuruyor. Başka yanlış görüşlerle birleşiyor. Derken, başlangıçtaki çekirdek, filiz halindeki görüş büyüyor, koca bir yanlış görüşler dizisi ortaya çıkıyor. Buna bağlı olarak bir sürü yanlış taktikler çıkıyor. Fırsatlar kaçıyor, partiler yeniliyor. O yüzden de evrimini görebilmek için, bazı görüşleri filiz halinde yakalamak gerekiyor.

İşçi sınıfının birliği ve ana düşman karşısında halkın birliği sınıf savaşımının iki ayrı yönüne, iki ayrı konusuna işaret etmektedir. Ancak proletarya hegemonyası ilkesi bu iki yönü birbirine bağlamaktadır. Anlayış kolaylığı için önce işçi sınıfının birliği ve halkın birliği konularını ayrı ayrı ele alacağız. Daha sonra proletarya hegemonyası fikrine değineceğiz.

Bölücü ve birleştirici etkiler

Kapitalizm geliştikçe, feodal yerelliği parçalayıp, bir ülke sınırları içinde ulusu oluşturuyor. Feodalizmin bir piramit gibi duran karmaşık hiyerarşik yapısı, giderek artan bir hareketlilikle çözülüyor. Bu süreç *Manifesto*'da şöyle anlatılıyor:

"...Burjuvazinin çağı, sınıf düşmanlıklarını basitleştirdi. Toplum bir bütün olarak giderek daha fazla iki düşman kampa ayrılıyor, birbiriyle doğrudan karşı karşıya duran iki büyük sınıfa. Burjuvazi ve proletarya." (Marks-Engels, *Toplu Yapıtlar*, İngilizce basım, c.6, s.485)

Manifesto'daki bu sözler, olmuş, bitmiş bir gerçeği değil, bir tarihsel eğilimi anlatıyor ve küçük burjuvazinin varlığını da yadsımıyor.

Kapitalizmin gelişme sürecinin işçi sınıfı üzerinde sürekli iki yönde etkisi vardır. Bunlardan biri, sınıfı bölüp parçalayıcı yönde bir etkidir. Diğeri birleştirici yöndedir. Kapitalizmde işçi sınıfının da içinde yer aldığı sivil toplumun ilkesinin rekabet olması işçi sınıfını bölüp parçalayıcı yöndeki etkinin kaynağıdır. Öte yandan üretimin merkezileşmesi ve yoğunlaşması birleştirici yöndeki etkinin nesnel zeminidir.

Manifesto'da yazılanları şöyle bir özetlersek:

— Başlangıçta "şekilsiz bir yığın", tüm ülke sathına yayılmış ve karşılıklı rekabet nedeniyle parçalanmış. (*agy*, s.492)

— İşçi sınıfının ülkedeki gelişmesini anlatırken şöyle diyor:

"...Endüstrinin gelişmesiyle proletarya yalnızca sayıca artmaz. Daha büyük yığınlarla yoğunlaşır, gücü büyür ve bu gücü daha fazla duyar. Proletaryanın saflarındaki farklı çıkarlar ve yaşam koşulları giderek daha fazla eşitlenir." (*agy*, s.492)

"Bu birlik (işçilerin — *İ.S.*) modern endüstrinin yarattığı gelişkin ulaşım araçları ile desteklenir ve değişik yerlerdeki işçileri birbirleriyle ilişkiye geçirir." (*agy*, s.493)

"Proletaryanın bir sınıf olarak örgütlenmesi ve bunun sonucu olarak bir siyasal parti olarak örgütlenmesi, sürekli olarak işçilerin kendi aralarındaki rekabet nedeniyle bozulur. Fakat her seferinde daha güçlü, kararlı ve görkemli olarak ayağa kalkar." (*agy*, s.493)

Görülüyor ki, tüm tarihsel gelişme nesnel olarak işçilerin daha büyük ve güçlü birlikler oluşturmaları için elverişli koşullar sağlama doğrultusundadır. Üretim güçlerinin, teknolojinin gelişmesinin, örgütlenişinin etkisi bu yöndedir. Tarihsel gelişmenin yönü budur. Ancak bu, işçiler arasında rekabeti ve bölünmüşlüğü kaldırmaya tek başına yeterli değildir. Bölünme doğrultusundaki nesnel dürtüyü yok edemez. Çünkü, tüm bu gelişmeler kapitalizmin üretim ilişkileri koşullarında gerçekleşmektedir.

Alman İdeolojisi'nde bu olgu şöyle açıklanıyor:

"Rekabet, biraraya getiriyor olmasına rağmen, bireyleri birbirinden ayırır, yalnızca burjuvaları değil, daha fazlasıyla işçileri. ... Dolayısıyla bu yalıtlanmış ve yaşam koşulları her gün bu yalıtlanmışlığı yeniden üreten bireylerin üstünde ve onlara karşı duran her örgütlü güç uzun savaşımlardan sonra alt edilebilir. Bunun tersini istemek, tarihin bu belirgin çağında rekabetin olmamasını istemek veya insanların kendi yalıtlanmışlıkları içinde denetleyemedikleri koşulları kafalarından süzüp çıkartmalarını istemek demek olur." (*agy*, c.5, s.75)

Başlangıçta işçiler arasında yerellik, yalıtlanmışlık temelinde körüklenen rekabet, kapitalizmin emperyalizme büyümesiyle birlikte başka biçimler alır. Lenin, "emperyalizmin işçiler içinde ayrıcalıklı kesimler oluşturma eğilimi vardır" diyor. (Lenin, *Toplu Yapıtlar*, İngilizce basım c.22, s.282)

Günlük yaşantımızda bunlara her gün tanık oluyoruz. Örneğin, emperyalist yağmanın artıklarından yemlenme, yerli-yabancı ayrımı, ırk ayrımı, kapalı sendikalar ve sendikalar arası rekabet gibi. Öte yandan üretimin giderek daha derin ve yaygın olarak, dünya çapında bir işbölümü içinde gerçekleştiriliyor olması, farklı ülkelerin işçileri arasında da rekabeti daha yakınlaştırıyor.

Tüm bu gerçekleri gözönüne alarak şu yargıya varıyoruz:

"Kapitalizm koşullarında işçi sınıfının sayısal birliğini kurmak olanaksızdır." (R. Yürükoğlu, *Durum ve Görevlerimiz*, s.43)

Bu bölünmüşlüğün siyasal arenaya yansıması, siyasal sözcülerini bulması doğaldır,çoğu kez bulmaktadır da. Sınıfın tüm gelişmesinin, savaşımının, egemen ideoloji olan burjuva ideolojisinin etkileri altında gerçekleştiğini, proletaryanın saflarına sürekli küçük burjuvaziden bir akıntı olduğunu vb. düşünürsek, farklı çıkar temelinde bölünmüşlüğün, işçi sınıfının farklı ideolojilere bölünmüşlüğü ile tamamlanması şaşırtıcı değildir. İşçi sınıfının birliği nasıl sağlanır sorusu-

na, bu zemin gözönünde bulundurularak yaklaşmak gerekir.

Komünist partisinin rolü

Bu noktada *Manifesto*'nun, komünist partisini, diğer işçi sınıfı partilerinden nasıl ayırdığına bakmakta yarar vardır.

"Komünistler diğer işçi sınıfı partilerinden yalnızca şununla ayrılırlar:
"1. Değişik ülkelerin proletaryalarının ulusal mücadelelerinde, onlar tüm ulusallıktan bağımsız olarak proletaryanın *ortak çıkarlarına* işaret ederler ve bunları öne çıkarırlar. 2. İşçi sınıfının burjuvaziye karşı savaşımının geçmek zorunda olduğu değişik gelişme aşamalarında onlar (komünistler — *İ.S.)* her zaman ve her yerde hareketin bir bütün olarak çıkarlarını temsil ederler." (Marks, Engels, *agy*, c.6, s.497)

Manifesto'nun, komünist partilerini öteki işçi partilerinden bu ayırışı, yukarıda sözünü ettiğimiz, nesnel gerçeğin mantıksal sonucudur. İşçi sınıfının yerel, kesimsel, kısa erimli ve böyle olduğu için de farklı olan çıkarlarının siyasal anlatımı, farklı işçi partilerinin ortaya çıkmasıyla vücut bulabilir. Ancak, yaşamın gelişmekte olduğu yön doğrultusunda, işçi sınıfının uzun erimli, evrensel ortak çıkarlarının siyasal anlatımı komünist partisiyle vücut bulur. Bu nedenle işçi sınıfı partileri, eğer bir komünist partisi gibi, onun bilimselliği doğrultusunda hareketin yarınını ve bir bütün olarak çıkarlarını temsil etmiyorsa, işçi sınıfının bölünmüşlüğünü yeniden üretir. İşçi sınıfını, kapitalist düzenin hem ülkede, hem dünyada onları bölüp birbirinden yalıtlayan etkilerine teslim eder.

Yalnızca komünist partisi işçi sınıfının kendisini bölen ve yalıtlayan güçlere karşı bugünden birlik içinde, yarını için savaşımını anlatır.

İşçi sınıfı ortak bir düşmana karşı savaşım durumunda bir partinin aracılığı olmadan da birleşebilir. Böyle bir durum o anda çıkarlar üstüste düştüğünden, dolayısıyla o an için geçerli olan, kendiliğinden bir birliktir. Birleştirici savaş ortamı geri çekildikçe, bölücü etkiler gene ön plana çıkmaya başlar. Uzun erimli ortak, evrensel çıkarlar için birlik, kapitalizm altında işçilerin kendi yaşam koşullarındaki deneylerden ulaşabilecekleri bir sonuç değildir, teorik bilinç düzeyiyle bağlıdır. İşçileri, ancak, sınıfın uzun erimli genel çıkarlarını yaşama ve toplumsal gelişmeye uygun, bilimsel olarak açıklayan bir parti bu sonuca doğru yürütebilir. Bu da komünist partisidir.

Elbette işçiler burjuvazi ile kavgalarında birlik olamadıkları için yenilmekte olduklarını görmekte gecikmezler. Bu yüzden işçiler arasında birlik yönünde daima güçlü bir istek vardır. Çevrelerinde kendi bölünmüşlüklerinin kanıtını görürler. İşçiler arasında kendiliğinden bilinç düzeyinde, çeşitli partilerin birleşmesi yoluyla sınıfın birleştirilebileceği düşüncesi yaygındır. Sanırız bu nedenledir ki Engels, "birlik olanaklı olduğu sürece oldukça iyi birşeydir, ancak birlikten üstün şeyler de vardır" (Marks, Engels, *Seçme Yazışmalar*, İngilizce basım 1975, s.334) diyor. Veya Marks, Bracke'ye yazdığı Gotha Programı'nı eleştiren mektupta şöyle diyor: "Bilinir ki tek başına birleşme gerçeği işçiler için tatmin edicidir. Ancak bu anlık başarının çok pahalıya satın alınmamış olduğuna inanmak yanlış olur". (Marks, Engels, *Seçme Yapıtlar*, tek ciltlik, İngilizce basım, s.314)

BİP — Sol Birlik, geniş "komünist" partileri gibi önerilerin üstünde yükseldiği nesnel toplumsal zemin budur. Bu tür öneri sahiplerinin yaptığı, sınıfın birlik üzerine kendiliğinden ulaştığı duygu ve düşüncelerine ya teslim olmak, ya da daha gerçekçi olanı, bunun ticaretini yapıyor olmaktır. Böyle bir nesnel toplumsal zemine yaslandığı için bu yanlış uzunca bir tarihsel dönemdir ısrarla ortaya çıkabilmektedir.

Bilimsel doğrular bir konu üzerindeki farklı görüşlerin ortak böleni değildir. Bilimsel doğrulara yaslanması gereken işçi sınıfı siyaseti de öyle. Farklı siyaetlerin ortak böleninden doğru sınıf siyaseti çıkmaz.

Yaşamda olacak olan nedir? Biraraya gelen örgütler içinde en güçlü olanın görüşü, eğer diğerleri bu görüşlerde varlık nedenlerinin tümden inkarını görmüyorlarsa, biraz çekiştirilmekle birlikte, ortak görüş olarak kabul edilecektir. Böylece daha baştan kesimsel, kısa erimli çıkarlardan birinin çevresinde birleşilmiş olunacaktır. Yok, çevresinde birleşilen görüş, komünistlerin görüşleri ise ve diğer örgütler kendi kısa erimli kesimsel çıkarlarını bırakarak bu konumu alıyorlarsa Yürükoğlu yoldaşın yazdığı gibi "bunu yaptıktan sonra bir ayrılığımız kalmıyor". (R. Yürükoğlu, *Durum ve Görevlerimiz*, s.44)

Komünistler birlik konusunda sınıfın kendiliğinden duygu ve düşüncelerine teslim olmazlar. İşçi sınıfının kafasında kendi bugünkü bölünmüşlüğünü yansıtan deneysel bilincin yerini, geleceğini ve tarihsel misyonunu açıklayan teorik bilimsel bilinç aldığı ölçüde işçi sınıfının birliğinin sağlanmış olacağını bilerek, sabırla işçi yığınlarını kazanmaya çalışırlar.

Söylediklerimizi kısaca özetlersek:

1. İşçi sınıfının birliği, işçi sınıfı partilerinin şu veya bu biçim altında birleşmesi sorunu değil, sınıfın bilincinin kendiliğinden bilinç düzeyinin üstüne çıkması sorunudur.

2. Bununla bağlı olarak birlik, bu bilimsel bilincin taşıyıcısı olan siyasal örgütün çevresinde birleşmekle sağlanır.

"İşçi sınıfının gerçek birliği, onun kendi partisi olan komünist partisi içinde ve çevresinde örgütlenmesi ile söz konusu olur." (R. Yürükoğlu, *agy*, s.44)

Komünist partisinin yığınsallaşması

Bu söylediklerimiz ışığında komünist partisinin yığınsallaşmasını, gelenin girdiği, sınırları belirsiz bir parti kurmakla sağlamaya çalışmanın komünistler için seçilecek doğru bir yol olmadığı da görülmektedir.

Yukarıda partilerin birleşmesi için söylediklerimiz, burada kişiler için geçerlidir. Partilerin birleşmesi düzeyindeki sulandırmanın yerini burada kişiler düzeyinde perakende sulandırma almış olur. Kişilerin kendi özel ve sınıfsal konumlarını bırakıp bilimsel doğruların konumunu almadan gerçekleşen her katılım, partiyle o insan arasında bir uzlaşmadır. Bilimsel arılıktan ortak bölene doğru parti tarafından atılmış küçük veya büyük bir adımdır. Bir başka deyişle her böyle katılımla işçi sınıfının enternasyonal ve uzun erimli çıkarlarının savunusu biraz geri çekilmiş, ortak bölenin savunusu biraz ön plana çıkmış olur. Parti bu yoldan yığınsallaştıkça bu ortak bölen, partiyi oluşturan kalabalığın o günkü toplumsal ortamın basıncı altında oluşan duygu ve düşüncelerinden çok fazla yukarıda olamaz. Partinin siyaseti kendiliğinden siyaset sınırını aşamaz. En iyi koşullarda işçi sınıfının kendiliğinden duygu ve düşüncelerini yansıtıyor olabilir. Daha olası küçük burjuva entellektüel unsurlar partiye doluşmuşsa küçük burjuvazinin duygu ve düşüncelerini yansıtır. Tavizler, dengeleri kollama çabaları içinde, işçi sınıfının kendiliğindenlik düzeyinde istemleri bile sıkboğaz edilir.

Demir Özlü Türkiye'de böyle bir geniş parti önerisini Türkiye için savunmaya başladığında, gazetemizde bir yazı Marks'tan şu alıntı ile yanıt veriyordu:

"Şu anda demokratik küçük burjuvazi her yerde eziliyor. Her yerde proletaryaya genel birlik ve uzlaşma öğütlüyor. Proletaryaya her yerde el uzatıyor. Her türlü görüşü barındıracak büyük bir muhalefet partisi kurmaya çalışıyor. Yani genel sosyal demokratik lafların egemen olduğu ama arkasında kendi özel çıkarlarının gizli kaldığı ve aziz birlik uğruna proletaryanın özel çıkarlarının öne çıkarılamayacağı bir parti örgütlenmesinde işçileri boğazlamaya çalışıyor. Böyle bir birlik yalnızca onların yararına ve tamamiyle proletaryanın zararına olacaktır. Proletarya tüm bağımsızlığını kaybeder. (Marks-Engels, *Seçme Yapıtlar*, İngilizce basım, c.1, s.179)

Küçük burjuva veya başka unsurlarla şu veya bu konuda geçici işbirliği yaparız. Şöyle bir benzetme yaparsak, bu el sıkışmaya benzer. Geçici bir süre için elimizi kullanma özgürlüğünü kısmen kaybetmiş oluruz. Bundan bir yarar umuyorsak bunu yaparız. Ancak bir partide birleşmek birbirimize kelepçelenmeye benzer birşey olur. Marks ve Engels şöyle söylüyorlar:

"Eğer bu centilmenler, kendileri bir küçük burjuva Sosyal Demokrat (Komünist — *İ.S.)* parti oluşturmak istiyorlarsa bunu yapmaya hakları vardır. O zaman onlarla pazarlık eder, koşullara göre bir blok oluştururuz. Fakat işçilerin partisinde bunlar bozucu unsurlardır." (*Marks-Engels, Seçme Yazışmalar*, s.307)

Gotha Programı'nın eleştirisinde, "eğer olanaklı değildiyse ve Eisenach programından öteye gitmeye günün koşulları izin vermiyorduysa, sadece ortak düşmana karşı eylem için bir anlaşma bağlamalıydık", diyorlar. (Marks-Engels, *Seçme Yapıtlar*, tek ciltlik, s.313)

İşçi sınıfı ve müttefikleri

Buraya kadar, kapitalizm koşullarında işçi sınıfının farklı ideolojilere bölünmüşlüğü gerçeğine rağmen, işçi sınıfının birliğinin nasıl sağlanacağı konusuna değindik. Ancak, herhangi bir tarihsel anda toplumun kesitini aldığımız zaman iki büyük düşman kampın — burjuvalar ve proleterler — arasında orta sınıf ve hatta köhne sınıf ve tabakaları da bulabileceğimiz de açıktır. Bu konu *Manifesto*'da şöyle inceleniyor:

"Bugün burjuvazi ile yüzyüze duran bütün sınıflardan, yalnızca proletarya gerçek bir devrimci sınıftır. Diğer sınıflar modern endüstri karşısında çürür ve sonuçta yok olur. Proletarya onun özel ve esas ürünüdür.

"Alt orta sınıf küçük üretici, dükkancı, artizan, köylü bütün bunlar orta sınıfın küçük parçaları olarak yok olmaktan kurtulmak için burjuvaziye karşı savaşırlar. Onun için bunlar devrimci değil, muhafazakardırlar. Hayır dahası gericidirler, çünkü onlar tarihin çarkını geri çevirmeye çalışıyorlar. Eğer, raslantısal olarak devrimci iseler, proletaryaya katılmanın eşiğinde bekledikleri içindirler. Onlar, bu nedenle bugünkü çıkarlarını değil, gelecekteki çıkarlarını korumuş olurlar. Kendi konumlarını terkedip, kendilerini proletaryanın konumuna getirirler." (Marks-Engels, *Toplu Yapıtlar*, c.6, s.494)

Burada bir parantez açalım. Marks, Engels'in bu tanımını çarpıtarak Lassalcılar, "işçi sınıfına kıyasla tüm sınıflar gerici bir yığın oluşturur" diyorlar. Marks ve Engels buna şiddetle karşı çıkıyorlar. Engels, 14 Ekim 1891 yılında, Kautski'ye yazdığı mektupta şöyle diyor:

"Giderek gerçekleşen bir eğilimi olmuş, bitmiş bir gerçek olarak göstermeye hakkımız yoktur."

"...Devletin yönetimini kendimiz gaspedecek ve ilkelerimizi gerçekleştirecek kadar güçlü değilsek, kesin konuşursak bize kıyasla bir gerici yığından söz edemeyiz. Aksi halde, bütün ulus bir gerici çoğunluk ve iktidarsız bir azınlığa bölünmüş olur." (Marks-Engels, *Seçme Yazışmalar*, s.409)

Açık ki, ana düşman karşısında iktidarsız azınlık olarak kalmak istenmiyorsa, proletarya, ana düşman ile çelişkisi olan sınıf ve tabakaların bir kısmını tarafsızlaştırmak, bir kısmı ile ittifak yapmak zorundadır. Kapitalist gelişmenin sonuçları açısından, böyle bir ittifakın nesnel temelleri vardır.

Proletaryanın dışında da ana düşman tarafından ezilen sınıflar vardır. Bunlarla birlikte ortak düşman üstüne yürüme gereği vardır.

Alman İdeolojisi'nde Marks ve Engels şöyle diyorlar:

"Devrimi yapan sınıf daha başından, yalnızca bir sınıfa muhalif olsa da bir sınıf olarak değil, tüm toplumun temsilcisi olarak, toplumun tüm kütlesi bir yönetici sınıfın karşısına dikilmiş olarak öne atılır." (*Alman İdeolojisi*, İngilizce basım, s.60)

İşçi sınıfı açısından sorun kendi çıkarlarının tüm halk tarafından genel çıkar olarak benimsenmesini sağlamak, böylece tüm halk muhalefetini ana düşman karşısına kendi sancağı altında dikmektir. Başka bir deyişle yönetici sınıf konumuna yükselmek, demokrasi savaşımını kazanmaktır. Bu ise devrimde proletarya hegemonyasını sağlamak demektir. Stratejik olan budur. Cepheler, bloklar, eylem birlikleri vb. bu stratejik hedefe ulaşmak yolunda halkın birliğinin alabileceği biçimlerdir. Hiçbiri mutlak değildir, hepsi stratejik hedefe destek olabiliyorsa anlamlıdır. Yürükoğlu yoldaşın sözleriyle, "işçi sınıfının hegemonyasına destek olacak cephe". Proletarya bu gözle inceleyip, bu biçimlerden birini veya hiçbirini seçer veya seçmez. Taktik bir sorundur. Programlara girebilecek bir konu bile değildir. *Halkın birliği sınıf savaşımı içinde biçimlenir.* Önceden hazırlanmış cephe reçeteleri sersemce bir şablonculuktan başka birşey değildir.

Cephenin veya halkın birliğinin alabileceği çeşitli biçimlerin proletarya için stratejik değil taktik bir sorun olduğunu biraz daha açalım.

Cephe taktik bir sorundur

Küçük burjuvaziyi proletaryanın yanına iten güçler, toplumda sürekli işliyor. Bu süreç toplumsal tabanda nesnel dürtüleri varolduğu için herhangi bir partinin ona sözcülük yapıyor olup olmamasından bağımsız olarak gerçekleşiyor. Tam da bu nedenle bu kesimlerin proletaryanın devrimci konumlarını alması için mutlaka bunların siyasal sözcüleri ile proletaryanın siyasal sözcülerinin bir akit içine girmesi gerekmiyor. Bu siyasal partilerin yokluğunda ve onlardan bağımsız kendiliğinden de gelişebilir. Engels şöyle diyor:

"Ortak bir düşmana karşı savaşım durumunda herhangi bir özel birliğe gerek yoktur. Böyle bir düşmanla doğrudan savaşmak gerekli olur olmaz, her iki tarafın çıkarları da o an için çakışır ve daha önce olduğu gibi gelecekte de yalnızca o an için geçerli olacağı hesaplanmış bu bağ kendiliğinden ortaya çıkar." (Marks-Engels, *Seçme Yapıtlar*, Türkçe basım, c.1, s.219)

Biz de 1979'da *İşçinin Sesi*'nde "eylem birliği, eylemin ön koşulu değil, eylem eylem birliğinin ön koşuludur" derken bu gerçeği anlatıyorduk. Bu söz, "cephe olmazsa olmaz!" sağ anlayışına karşı söylenmiştir.

Proletaryanın devrimci enerjisi ile sokaklara çıkması eylemi de eylem birliğini de doğurur. Öte yandan uygun koşullarda yapılacak eylem birlikleri de eylem doğurabilir. Ancak eylem yapmak için eylem birliği ön koşul değildir.

Elbette eylemin ortaya çıkardığı eylem birliği en kestirmesidir. Ancak her kendiliğinden oluşum gibi bazı zaafları içinde taşır. Örneğin Engels'in sözlerinde çok kısa ömürlülüğüne işaret ediliyor. Buna "tutumlarda bulanıklık" da eklenebilir. Savaş birliği içinde sınıf siyasetleri belirginleştiği ölçüde, daha gelişkin, daha dayanıklı biçimler ortaya çıkabilir. Ancak şurası muhakkak ki eylem birliği blok veya cephenin karşısına konamaz. İkincisi birincisini içerir.

Buraya kadar anlattıklarımızı Lenin'den bir alıntı ile noktalayalım. Köylülükle işbirliği konusunda Martof

ve Troçki Lenin'e karşı çıkıyorlar. "Proletarya ve köylülüğün koalisyonu ya köylülüğün kendisinin güçlü bağımsız bir parti oluşturmasını ya da burjuva partilerinden birinin güdümü altına girmesini öngörür" diyorlar. Lenin bunları şöyle yanıtlıyor:

"Rus devriminin deneyimi içinde, proletarya ve köylülüğün koalisyonu *yüzlerce kez*, en değişik biçimlerde, köylülüğün hiçbir 'güçlü bağımsız partisi' olmadığı halde oluşturuldu. Böyle bir koalisyon, diyelim İşçi Temsilcileri Sovyeti, Asker Temsilcileri Sovyeti veya bir Demiryolu İşçileri Grev Komitesi veya Köylü Temsilcileri 'ortak eylem' yaptıkları zaman vardı. Bütün bu örgütler esas olarak parti olmayan örgütlerdi ve buna rağmen aralarındaki her birlikte eylem, şüphesiz *sınıfların* 'koalisyonu'nu temsil ediyordu. Bu süreçte, köylü partisi bir fikir olarak biçimlendi, 1905'te Köylü Birliği olarak vücut buldu veya 1906'da Trudovik gurubu olarak. Böylece bir parti büyüdü, gelişti, kendisini oluşturdu. Sınıfların koalisyonu değişik biçimler aldı. Bulanık ve gayriresmi olandan, belirgin, resmi siyasal sözleşmelere kadar.

"(...)

"Bunu yadsımak sınıfların koalisyonuna ilişkin geniş bilimsel kavramı, dar bir hukuk kavramına, diyeceğim ki bir noter sözleşmesine indirgemek oluyor.

"(...)

"Bir savaş anlaşması bir siyasal bloğun karşısına konulamaz. Çünkü, ikinci kavram birincisini de içerir. Bir politik blok, belli tarihsel anlarda bir ayaklanmaya bağlı olarak ya bir 'savaş anlaşması' biçimini, ya da örneğin 'Karayüzler ve Kadetlere karşı ortak eylem' için parlamento anlaşması biçimini alır." (Lenin, *Toplu Yapıtlar*, İngilizce basım, c.15, s.371)

Buraya kadar söylediklerimizi özetlersek:

1. "Cephe", "eylem birliği", "blok" halkın birliğinin (sınıfların koalisyonunun) biçimleridir.

2. Bu biçimler, sınıf savaşımı içinde ortaya çıkar. Stratejik, programatik konular değil, taktik konulardır. Stratejik olan, ana düşman karşısında diğer sınıf ve tabakaların konumuna bağlı olarak halkın birliğinin proletarya hegemonyası altında sağlanmasıdır.

3. Herhangi bir biçimin, belli bir anda yararlı olup olmayacağının ölçütü, proletarya hegemonyasına destek olup olmadığıdır.

4. Eylem, eylem birliğini öngörmez. Eylem kendiliğinden eylem birlikleri yaratır, eylem birliği için partilerin varlığı koşul değildir. Olursa siyasal konumlar daha belirginleşir.

Sorunun taktik ve biçim düzeyinde bir sorun olduğuna karar verdikten sonra kimlerle, ne zaman cephe, eylem birliği yapılıp yapılamayacağı konusunda bazı genel kurallar çıkarılabilir mi?

Bu soruyu yanıtlamadan önce çok kurnaz bazı görüşlere iki örnek sıralayalım.

1. *"Düşmanımın düşmanı dostumdur"*: Düşman cephedeki her çatlaktan yararlanmak gerek. Faşist klik ile çelişkisi olan herkesin, bazı finans-kapital gruplarının siyasal sözcülerinin de anti-faşist cephede yeri vardır.

2. "Olası müttefikleri kaçırmamak için olası en geri noktada anlaşırız. Sonra onları daha ehven koşullara ilerletiriz." Önce şu cephe, sonra daha ileri cephe. Önce ulusal demokrasi, sonra ileri demokrasi vb.

Bu tür yaklaşımların en çarpıcı özelliği ilk anda sağduyuya sesleniyor gibi olmalarıdır. Bu böyledir çünkü bunlar daima kendiliğindenlik düzeyinde düşünceye denk düşen mantıkların sonucudurlar. Aslında metod konusunda hiçbir şey söylemeden de sergilenebilirler, yani sağduyu alanında da koflukları hemen gösterilebilinir.

1. Hırsızlar arasındaki çelişkiden ille birine taraf olarak yararlanmak gerekmez. Esas yapılması gereken varolan o çelişkiden tüm hırsızları alaşağı etmek için yararlanmaktır.

2. İki nokta arasındaki mesafe daima aşamalara bölünebilir, ama ille de aşama koyma mantığıyla yanaşırsak sonsuza kadar koyabiliriz ve amaca hiç ulaşmayabiliriz.

Metod olarak ise ilk tez tipik makyevelizmdir. Amaçlar araçları haklı kılar düşüncesinin bir uzantısıdır. Diyalektik materyalizmde yeri yoktur. Diyalektik materyalizmin bakış açısında amaçlar ve araçlar uyumlu bir bütün oluşturur.

İkinci kurnaz taktik ise aşamalı bilinçtir. Yaşamda birbiriyle bağlı olan şeyler bilinçlerde ayrılmış ise, bunları bilinçte yeniden bağlamak için hiç te aşamalı bir yaşam deneyimi gerekmez. Tam tersine, yapılması gereken yaşamdaki bağı bilimin aracılığından yararlanarak yığınlara açıklamak, kavratmaktır.

Elbette tüm bunları söyleyince cephe, blok gibi konularda söyleyebileceğimiz bazı genel noktalar olduğunu da ima etmiş oluyoruz. Şimdi bunlara geri dönelim.

İşçi sınıfının siyasal müttefikleri

İşçi sınıfının siyasal müttefikleri kimler olabilir? İki farklı dönemi ele alarak, ittifaklar sorununa bakmak konuya açıklık getirecektir. Bu iki döneme Yürükoğlu yoldaş "Ulusal Burjuvazi Nedir?" yazılarında (*İşçinin Sesi*, sayı: 113-114, 115-116) değiniyor. Bir özetleme yaparsak:

1. Burjuvazinin, feodal gericiliğe karşı *savaş yürütmekte* olduğu, ulusun sözcüsü, gelişmenin "yayı" olduğu, buna karşılık proletaryanın sayıca az, örgütsel olarak zayıf olduğu dönem. Böyle bir dönemde, ittifaklar sorununa genel bir bakış açımız olabilir.

2. Burjuvazinin gericileştiği, işçi sınıfının sayıca arttığı ve kendi siyasal öncü örgütü ile ülkenin siyasal yaşamında etkin bir yer tutmaya başladığı dönem. Bu dönemdeki ittifaklar sorununa daha farklı bir bakış açımız olması gerekir. İki dönem arasında önemli fark vardır. Örneğin II. Enternasyonal ve Kautski teorik görüşlerini Marks'ın birinci dönem için söylediklerini ikinci döneme uzatarak kanıtlamaya çalışıyorlar. Lenin sürekli bu yanlışa karşı boğuşuyor. Marksizmin devrimci özünü bu yanlışa karşı savunuyor.

Birinci dönemde, işçi sınıfının, burjuvazinin feodalizme karşı savaşan veya savaşmaya yetenekli kesimleriyle devrimci içerikli eylem birlikleri yapması olanaklıdır. Böyle bir birliğin o zaman nesnel bir temeli vardı.

İkinci dönemde ise, ana düşman ile çelişkisi olan burjuva kesimleri ancak tarafsızlaştırmak söz konusu olabilir. Artık burjuvazinin "ulusal" kesiminden söz etmek mümkün değildir. Bu dönemde, liberal burjuvazi de ulusal burjuvazi değildir. İşçi sınıfı kendi öncü örgütüyle siyasal savaşa çıkmışsa, artık burjuvazinin bir kesimiyle, ulusal kesimiyle, devrimci bir cephe diye bir sorunu yoktur. Bu çok keskinlik yüzünden değil, hayatta nesnel temeli kalmamış olduğundandır.

Bu iki dönem birbirine karıştırılmamalıdır. Aksi, işçi sınıfı kendisi için savaşıma çıkmışken, onu burjuvazinin kuyruğuna takmayı anlatır.

Kautski'nin o zaman yaptıkları bugün yeniden sahneye çıkıyor, Kautskicilik hortluyor. "Marks da böyle demişti" diyerek aynı eğilimi, burjuvaziyle işbirliği yapma eğilimini sürekli önümüze sürüyorlar.

Aslında Marks-Engels ne demiş, *Manifesto*'ya bakalım:

"Almanya'da (komünistler — *İ.S.*) burjuvazi ile, o, mutlak monarşiye, feodal beyliğe ve küçük burjuvaziye karşı devrimci bir biçimde davrandığı sürece birlikte savaşırlar. Ancak işçilere burjuvazi ve proletarya arasındaki düşmanca çelişkiyi en açık bir biçimde tanıtmaya bir an bile ara veremezler ki, Alman işçiler burjuvaziye karşı tüm silahları peyderpey kullansınlar." (Marks-Engels, *agy*, c.6, s.518)

Manifesto, feodalizmin egemenliğinde, feodalizme karşı savaşırsa burjuvaziyi desteklemekten, ama burjuvazi feodalizmi alt ederse ona karşı her türlü silahla savaşmaktan söz ediyor. Bugün dünya komünist hareketi içinde cepheye düşkün partiler burjuvazinin bir kesimini, diğerine karşı yalnızca aralarında çelişki olması temelinde desteklemekten söz ediyor. Sanırız Kautski'yi bile hayrete düşürebilecek bir durum vardır.

Bu döneme — burjuvaziyi desteklemenin tarihsel ve özel koşullarına — ilişkin olarak bir alıntı daha okuyalım. Engels, İtalya'da devrimci hareketin yükseldiği dönemde şöyle diyor:

"...Sosyalist parti çok genç ve ekonomik durum sosyalizmin hemen muzaffer olmasını umabilmek için çok zayıf. Ülkede kırsal nüfus şehirlerden çok daha fazla. Şehirlerde az sayıda gelişmiş endüstri var, bu nedenle tipik proleterler az. ... Orta çağların çürüme ve çözülme durumundaki küçük ve orta burjuvazisi çoğu kez geleceğin proleterleri ancak henüz bugünün proleterleri değil. Ancak bu sınıf ki, sürekli ekonomik yıkım ile karşı karşıya ve ümitsizliğe sürülmüş, devrimci hareketin hem savaşçılar yığınını, hem liderlerini sağlayacaktır. Bu yolda, köylüler onu izleyecektir.

"Bir devrim olursa, bir burjuva cumhuriyeti çıkacaktır.

"Bu sonuç ile yüzyüze gelirse Sosyalist Parti'nin rolü ne olacaktır?

Sınıf savaşımında bunu yapmadan diğer sınıfların bir bölümünü işçi sınıfının konumuna ilerletebilme pek olanaklı değildir. Ancak bu çerçeve içinde cepheler proletarya hegemonyasına destek olabilir.

"Hegemonya güç sorunudur, özü ideolojiktir" diyoruz. Hegemonyayı sağlayabilecek bir güç olmadan işlevini yerine getirecek kadar dayanıklı cepheler birlikler kurmak zordur. Burada iki noktaya değinmek gerekiyor.

Birincisi işçi sınıfının güç olabilmesi için tarihsel koşulların (ülkede ve/veya dünyada) yeterince ilerlemesi gerekir. (Engels'in değindiği İtalya örneğinde olduğu gibi) Bugün genellikle dünyada, hele Türkiye'de böyle bir sorun yoktur. Türkiye'de devrimde proletaryanın hegemonyası için tarihsel koşullar çoktan oluşmuştur.

İkinci nokta, bizim açımızdan bugün önemli olanıdır. İşçi sınıfını, özellikle büyük metropollerdeki endüstri proletaryasının aktif çoğunluğunu komünist partisinde ve çevresinde örgütlemenin ileri demokratik halk devriminde proletaryanın hegemonyasını sağlayabilmede kilit bir rolü vardır.

Bu analiz temelinde burada eski bir soruna da kısaca değinebiliriz: Komintern ve "işçi cephesi".

İşçi sınıfı cephesi

Tüm cepheci sağ oportünistlerin "ya Lenin'in işçi cephesi önerisine ne diyeceksiniz?" diye bağrıştıklarını bir süredir duyar gibi oluyoruz. Lenin'in görüşlerinde en ufak bir tutarsızlık yoktur. Tutarsız olan, cepheyi stratejik bir konu, siyasal savaşımın kendisini uyarlamak zorunda olduğu bir şablon sanan dar kafalı görüştür. Bu çok çarpıtılmış "işçi cephesi" konusuna biraz yakından bakalım.

1922 dolaylarında, dünya işçi sınıfının karşısına yeni bir durum çıkıyor.

Büyük bir ülkede, yani Rusya'da, proletarya diktatörlüğü kurulmuş. Durumun birinci yeni ve önemli yanı bu. İkincisi, Bolşevik Partisi ve onun önderi Lenin, II. Enternasyonal ve Kautski'ye karşı Marksizmin devrimci özünü koruyup geliştirmiş. Üçüncüsü, II. Enternasyonal partileri, savaşın basıncı altında burjuva partileri olma noktasına gelmişler. Bunun üzerine, bu partilerin içinde çalışan sağlıklı komünist unsurlar başkaldırmışlar. Bu başkaldırıdan doğan yeni partilerin birliği temelinde de bir dünya partisi, Komintern oluşmaya başlamış. Dördüncüsü, sözünü ettiğimiz bu çerçeve, 1921'in son ayı, 1922'dir. Rusya'nın dışındaki yerlerde devrim başarıya ulaşamamış, yenilgiler var. Beşincisi buna karşılık burjuvazi de saldırıya hazırlanıyor. Savaş sonrası yaralarını sarmış, yeni bir takım ittifaklar oluşturmuş, emperyalist iştahlar yeniden kabarmış. Bu temelde emperyalist ülkelerde yaygın ve güçlü bir işçi aristokrasisi oluşmasının nesnel koşulları yine hızla gelişiyor. Altıncısı işçi sınıfının büyük çoğunluğunu sosyal demokrat partiler toplamayı sürdürüyor. Özellikle Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin bölünmesinden sonra, Lenin'in kafasını meşgul eden önemli bir sorun bu. Komünist partilerinin, bu işçi çoğunluğu, sosyal demokrat partilerden çekip alma sorunu var.

Böyle bir ortamda, Lenin, işçi sınıfının çoğunluğunu kazanmanın önemini vurguluyor. Komintern'de bu düşünceyi küçümseyenlerin sayısı ise, hayli kalabalık. Daha sonra bu fikir, işçi cephesi fikri ile birleşiyor. İlk geldiği biçimiyle bakarsak, Lenin şöyle diyor:

"Komünist partilerinin hiçbiri, hiçbir yerde henüz çoğunluğu (işçi sınıfının — *İ.S.*) kazanmış değil. Yalnızca örgütsel liderlik açısından değil, komünizmin ilkelerine de kazanamamış. Bu, herşeyin temelidir. 'Akılcı taktiklerin bu temelini zayıflatacak herşey' *canice bir sorumsuzluktur*.

"Komünist Enternasyonal'in taktikleri, işçi sınıfının çoğunluğunu kazanmak için, düzenli ve sistematik girişimlerin üzerine oturmalıdır. Birincisi ve en önemli olarak, eski sendikaların içinde. Böyle yaparsak, olayların akışı ne olursa olsun kesinlikle kazanırız. Olayların olağanüstü mutlu dönemeçlerinde kısa sürede kazanmak — bunu her aptal yapabilir." (Lenin, *agy*, c.42, s.320-321)

Bir ay sonra, Lenin yine bu fikri delegelere şöyle anlatıyor:

"Bunu yaparak yığınları sosyal demokrat ve bağımsız sosyal demokrat partilerinden kazanacağız. Bunlar, tüm olayların gelişmesi sonucu, nesnel olarak bize doğru itiliyorlar. Ancak bizden korkuyorlar.

"Savaşın başındaki ilk tutumumuz doğru idi. O zaman belirgin ve kararlı çekirdek oluşturmak önemli idi. Bundan sonraki tutumumuz da doğrudur. (Nisan tezlerine atıf yapıyor — *İ.S.*) Yığınların kazanılmasının şart olduğu varsayımından hareket eder." (Lenin, *agy*, c.42, s.328)

Bu anlayışla, Lenin, görüşlerini önce SBKP'ye, politbüroya sunuyor. (Aralık 1921) Orada onaylandıktan sonra, 21 Mart 1922'de Komünist Enternasyonal'in 4. Kongresi'ne sunuyor ve 4. Kongre'de işçi cephesi fikri kabul ediliyor. Şimdi bu bölümü birlikte okuyalım:

"II. ve İkibuçukuncu Enternasyonal'in temsilcileri birleşik cephe gereği duyuyorlar, çünkü bizi aşırı ödünler vermeye iterek zayıflatmayı umuyorlar. İşçileri, reformist taktiklerin doğru, devrimci taktiklerin yanlış olduğuna inandırmak amacıyla birleşik cephe taktiklerinden yararlanmayı umuyorlar. Biz de işçileri bunun tam tersine inandırmak için birleşik cepheye gerek duyuyoruz. ... Bu yığınlara, kapitalizme karşı savaşımlarında yardımcı olmak, onların uluslararası ekonomi ve siyasetteki iki cephenin, şeytanca mekanizmasını anlamalarına yardım etmek için birleşik cephe taktiklerini benimsedik ve bu taktikleri sonuna dek izleyeceğiz." (Lenin, *agy*, c.33, s.330-334)

Yukarıda hegemonya sorununu incelerken gördüğümüz nokta burada çok güzel anlatılıyor. Değişik çıkarların kesiştiği noktada bir uzlaşma oluyor. O uzlaşma olduğu zaman el sıkışma örneğinde olduğu gibi, sen diğer partinin elini tutuyorsun ama kendi elini de tutturmuş oluyorsun. O da bağlanıyor.

İki taraf da başlıyor çekiştirmeye. Çekiştirmeye başladığımız zaman, el kim güçlüyse o tarafa çekiliyor. Burada önemli olan şu: Sınıfı kazanan bu işi kazanacak. Görüyoruz ki, Lenin'in anlayışında cephe kendi içinde bir amaç değil, yalnızca bir araç. *Lenin için işçi cephesi işçi sınıfının birliğini sağlamanın kendisi değil, işçi sınıfının çoğunluğunu komünist partisine kazanmanın aracıdır.* Ancak genel ilke değişmiyor. Proletarya hegemonyasına destek olacak bir cephe. Lenin'in yukarıdaki açıklamalarının özeti budur.

"1848'den bu yana sosyalistlere en büyük başarıları sağlayan taktikler *Komünist Manifesto*'da ortaya konan taktikler.

"(...)

"...Her gerçek halk hareketini desteklemeye mecbursak bundan daha az olmayacak ölçüde proleter partisinin güçlükle doldurulmuş çekirdeğinin boş yere feda edilmemesini, proletaryanın sonuçsuz yerel ayaklanmalarda ufalanmamasını gözetmeye de kendimizi mecbur hissediyoruz.

"Ancak, bunun aksine, hareket gerçekten ulusal ise, bizimkiler davet beklemeden buna katılacaktır. Fakat, böyle bir durumda şu açıkça anlaşılmalıdır ve gürültülü bir şekilde ilan etmeliyiz ki, biz bağımsız bir parti olarak ve şu an için radikaller ve cumhuriyetçiler ile işbirliği yaparız, ancak onlardan tamamen farklı olarak!

"Salık verdiğim genel taktikler söz konusu olduğu kadarıyla, ben bütün yaşamım boyunca, bunların etkinliğine şahit oldum. Beni hiçbir zaman başarısızlığa uğratmadılar. Ancak, bunların, İtalya'nın bugünkü koşullarına uygulamasına gelince, bu ayrı bir konudur. Bu, yerinde, olayların göbeğinde olan insanlar tarafından kararlaştırılmalıdır." (Engels'ten Fillippo Turati'ye, *Seçme Yazışmalar*, s.470 (443)

Şöyle bir özetleme yapabiliriz: Sosyalizmin muzaffer olmasının çok zayıf bir olasılık olduğu koşullarda ve hareket gerçekten ulusal ise (feodalizm koşullarında) buna katılırız. Ancak:

1. Proletaryanın yerel ayaklanmalarda ufalanmasına yol açmamalıyız.
2. Partinin bağımsızlığını koruyarak ve bu doğrultuda açık tutum alarak işbirliği yaparız.
3. Bunu geçici bir anlaşma olarak yaparız.
4. Bunun somut olarak nasıl yapılacağı olayların içinde bulunanlar tarafından kararlaştırılabilir.

Bu noktada ikinci bir alıntı daha vermek istiyorum.

Danimarka Sosyalist Partisi, radikal burjuva partisi Venstre ile blok oluşturma kararı alıyor. Gerson Trier de bu karara karşı çıkıyor. Bunun üzerine partiden atıyorlar. G. Trier, Engels'ten bu konuda hakemlik istiyor. Engels şöyle yanıtlıyor:

"Sen ilkesel olarak diğer partilerle herhangi bir ve her işbirliğini reddediyorsun. En geçici olanını bile. Ben, eğer, verili koşullarda daha avantajlı veya en azından daha az zararlı ise, bu aracı reddetmeyecek kadar yeterince devrimciyim.

"Şunda anlaşıyoruz: Proletarya, şiddetli bir devrimsiz yeni topluma tek kapı olan siyasal erki zaptedemez. Proletarya, belirleyici günde, kazanmaya yeterince güçlü olmak için — Marks ve ben 1847'den beri bunu savunageldik — tüm diğerlerinden ayrı ve tümüne muhalif bilinçli bir sınıf partisi oluşturmalıdır.

"Fakat bu demek değildir ki, bu parti belirli anlarda diğer partileri amaçları için kullanmaz. Ve bu demek değildir ki, başka partilerin tedbirlerini, eğer bu tedbirler ya doğrudan proletarya için avantajlı veya ekonomik gelişme veya siyasal özgürlükler açısından ilerici ise destekleyemez. ... Eğer bizim Alman İlerici Partimiz ve sizin Danimarka 'Verstre'si gerçek radikal burjuva partileri olup, Bismark veya Estrup'un ilk tehdidinde çalılıklara saklanmayacak boş tenekelerden oluşmuyor olsaydı, ben onlarla belli amaçlarla, herhangi bir ve her türlü geçici işbirliğine koşulsuz karşı çıkmazdım. Başka bir parti tarafından sunulan bir önergeye, saylavlarımız oy verdiği zaman, bu da bir işbirliğidir. Ve bunu yeterince sık yapmak zorunda kalıyorlar. Ancak, ben, bunu bize doğrudan avantaj varsa veya bu ülkenin tarihsel gelişmesi açısından ekonomik ve siyasal devrim yönünde ise ve değer ise yanayım. Ve eğer, proleter partisinin sınıf karakteri böylece zedelenmeyecekse. Bu benim için mutlak sınırdır. Bu siyaseti ta 1847'de *Manifesto*'da öne sürdüğümüzü, 1848'de ve Enternasyonal'de ve her yerde izlediğimizi görürsünüz." (Marks-Engels, *Seçme Yazışmalar*, İngilizce basım, 386)

Buradan çıkan sonuçları maddelersek, belirli anlarda diğer partileri amaçlarımız için kullanırız, ama şu koşullarla:

1. Doğrudan proletarya için avantajlıysa veya ekonomik gelişme ve siyasal özgürlükler açısından ilericiyse başka partilerin tedbirlerini de destekleyebiliriz.
2. Proleter partisinin sınıf karakterini bozmuyorsa.
3. Savaşanlar, ana düşmana karşı gerçek bir savaş yürütüyorsa.
4. Birlik, eyleme yönelik, belli amaçlar doğrultusunda ise.
5. Birlik geçici ise işbirliği yaparız.

Lenin dönemi

Lenin döneminde — bizim ikinci dönem dediğimiz dönemde — durum farklıdır. Siyasal iktidarda otokrasi vardır ancak liberaller otokrasiye karşı savaşmaya yetenekli değildir. Öte yanda, işçi sınıfı, siyasal arenada devrimci hareketin başını çekebilecek güç olarak gelişmiştir. Bu nesnel koşullar temelinde sınıf ittifakları konusunda sorun, liberal burjuvaziyi yalıtlamak, tarafsızlaştırmaktır.

Lenin, otokrasiye karşı *savaşanlar* arasında nasıl birlik olacağı konusunda Marks-Engels'in mirasını devam ettiriyor. Sık sık örneği verilen Gapon olayına biz de biraz yakından bakalım.

Bildiğimiz gibi, Gapon Hristiyanların deyimiyle bütün "sürüsünü" topluyor, çarın kapısına gidiyor ancak çarın muhafızları halkı kılıçtan geçiriyor. Ondan sonra Gapon'un aklına bir toplantı yapmak geliyor. Bu iş için Sosyalist Devrimcilerin desteğini alıyor. Bolşevik Partisi'ne mektup yolluyor. Lenin'in bu konudaki saptaması şöyle:

"Gapon'un açıkça bir anlaşmadan söz ediyor olmasını iyi karşılıyoruz, çünkü yalnızca *her partinin ilkelerde ve örgütsel olarak tam bağımsızlığını koruması* yoluyla *bir savaş birliği* oluşturma çabalarının gerçekleşme umudu vardır. ... "Kaçınılmaz olarak *ayrı yürümek zorunda olacağız*, ama özellikle şimdi, bir kezden de fazla *birlikte vurabiliriz*.

"(...)

"...Eğer, aralarındaki geçici anlaşma başarılı olacaksa *görüşlerde, eğilimlerde ve partiler arasındaki ilişkilerde tam açıklık ve belirginlik* kesinlikle gereklidir. (Lenin, *agy*, c.8, s.163-164) (abç)

Şimdi burada söylenenleri özetleyelim:

1. Partinin ilkesel ve örgütsel tam bağımsızlığı.
2. Kurulanın bir savaş birliği olması.
3. Görüşlerde, eğilimlerde ve partiler arasındaki ilişkilerde tam açıklık ve belirginlik.
4. Ayrı yürü, ortak vur.
5. Geçici anlaşma.

Yazının daha ilerisinde Lenin, "devrimci bir kaos içinde erimeye niyetimiz yoktur" diyor.

Taktik konulardan söz ediyoruz. Deneyleri genelleştirmek yoluyla bazı sonuçlara ulaşmaya çalışıyoruz. Bu sınırlılığı gözönünde bulundurarak yine de bazı noktaları belirtebiliriz.

1. *Ayrı yürü ortak vur.* Bu fikrin altında yatan tüm bu siyasal koalisyon biçimlerinde partinin bağımsızlığını korumak, partinin proleter karakterini bozmamaktır.

2. Proletaryaya doğrudan avantaj sağlıyorsa veya ülkenin tarihsel gelişmesi açısından konu ekonomik ve siyasal devrim yönünde ise, bunu söylemek işbirliği, proletarya hegemonyasına destek oluyorsa destekleriz demektir. İkisi aynı şeyi söylemektir. Çünkü proletarya hegemonyası, proletaryanın insanlığı kurtarma misyonu ile toplumsal gelişmenin önündeki ana düşmana yönelmiş halk hareketinin kesiştiği noktada dikilir, bu noktadaki demokrasi savaşımı içinden çıkar.

3. Savaşanlar ana düşmana karşı gerçek bir savaş yürütüyorlarsa, yürütmeye yeteneklilerse.

4. Birlik eyleme yönelik (iş yapmaya yönelik) belli amaçlar doğrultusunda ise. (Bir savaş birliği olması)

5. İşbirliği geçici ise.

Bu özetleme bizim I., II. Konferans ve daha birçok yerde özetlediğimiz ana noktalarla aynıdır.

Yürükoğlu yoldaşımızın hegemonya konusuna ilişkin söyledikleriyle birlikte buraya dek söylenenlerin altında yatan mantık daha da iyi ortaya çıkıyor:

"İşçi sınıfının, komünist partisi eliyle hegemonyayı sağlaması için, yani yığınların onun peşinden yürümesi için birlikte iş yaptığı ya da yapmadığı, o alanda varolan güçlerin tutarsızlığını yığınlara gösterebilmesi gereklidir. Aynı şeyler için daha iyi çalışmak değil, *kendisini ayırabilmek*. Cephe içinde renk farklarını ortadan kaldırmak değil, tersine kendi rengini daima öbür renklerden ayırmak.

Bağlaşıklıklarının nefessizliğini emekçi yığınlara göstererek sınıf kavgasına yönelmelerini, yani hegemonyayı sağlamak aynı zamanda devrimi ilerletmek demektir. (R. Yürükoğlu, *agy*, s.61)

Uzlaşmanın geçici nitelikte olması gereği de bu mantığın uzantısıdır. Uzlaşmanın içerdiği tavizi süregenleştirmek farklılıkların kesin çizgilerinin bilinçlerde bulanmasını getirir. Partinin elini kolunu bağlar.

Birlik eyleme yönelik bir savaş birliği değilse, siyasal tutumlar açık değilse, bu birlik içinde kendi farkımızı, deneyimden öğrenen yığınların bilincine ulaştırmak, onları bilimsel siyasetimiz düzeyine yükseltmek çok zordur. Tersine konumumuzu diğer hareketlerin temsil etmekte olduğu kendiliğindenlik düzeyine doğru indirme tehlikesi vardır.

Lenin, "neden bir blok oluşturalım, sallantılı unsurlarla birlik yığınların basıncını azaltır, sallantıları arttırır" diyor. (Lenin, *agy*, c.36, s.254) Yığınlar arasında devrimci çalışmayla bunların bir kısmını sola, demokrasiye doğru yürümeye mecbur etmekten söz ediyor.

Lenin'den sonraki dönem

1922'den bugüne dünya komünist hareketi içinde "cephe" taktiklerinin evrimi ayrıntılı incelenmesi gereken bir konudur ve bu yazının çerçevesinin dışına çıkar. Ne var ki kısaca, bu evrime değinebiliriz. Bu evrimde 1928 ve 1935 yılları iki önemli dönüm noktası olmuştur.

1928'de "sınıfa karşı sınıf" taktiğine geçilmiştir. Manulski bu taktiğin dayandığı temeli şöyle özetliyor: "Şimdi daha güçlüyüz. Çoğunluğu kazanmak için daha saldırgan olmalıyız." Bu taktikle birlikte sosyal demokrat *işçiler* sosyal faşist olarak tanımlanıyor ve cephenin tabandan kurulacağı savunuluyor.

1922'deki taktiğin savunulmasında da katılıklar, savrulmalar olmuştu. Bu tür tutumlar 1928 taktiğinin uygulanmasında da görülüyor. Örneğin 1931'de, Prusya'da nazilerin önerdiği bir referandumu AKP, "sosyal demokratlar nazilerden daha kötüdür" deyip destekliyor.

Geliyoruz 1935'e. 20 Ağustos 1935 tarihli kararla işçi sınıfının birleşik cephesi ve anti-faşist cephe taktikleri öne sürülüyor. "İşçi sınıfının çoğunluğunun kapitalizmi devirmesi ve proleter devriminin zaferi için bir ortak savaş platformunda birleşmesinden önce işçi sınıfının tüm kesimleri arasında cephe oluşturulması şarttır" deniyor. Sendikal birliğin savunulması isteniyor.

1928'den sonraki tüm zigzaglar ve savrulmalarda çok gerilerde bir tohum olarak duran, zaman zaman kendini gösteren üç yanlışın 1937'lerden başlayarak sürekli konum kazandığını görüyoruz: 1) Adı "taktik" kalmakla birlikte cephe giderek bilinçlerde bir strateji, bir ilke statüsüne doğru ilerliyor. 2) Proletarya hegemonyası ilkesi sulanıyor. 3) Cephenin devrim hedefi ile bağı bulanıklaşıyor.

Bugün dünya komünist hareketi içinde çeşitli partilerin sık sık uyguladıkları "cephe" taktikleri genellikle Dimitrof ile özdeşleştirilir. Oysa Stalin'in onaylamadığı bir görüşün Dimitrof tarafından ısrarla savunulabileceğini sanmak hayal aleminde yaşıyor olmak demektir. Stalin, "cephe" konusunda sessiz kalarak benimsenen taktikleri onaylamıştır. Belki Stalin'in kendisi bunların taktik olduğunu çok iyi görüyordu, koşullar değişince bunları değiştirmek gerektiğini biliyordu ve kendi elini bağlatmak istemiyordu. Ama Stalin, bu taktikler değişmeden öldüğü için "belki"nin kesin doğru olup olmadığını bilemeyeceğiz. Ancak, "neden bu tür cephe taktikleri" sorusunun yanıtını Stalin'in son yazıları içinde bulmaya çalışabiliriz.

Stalin II. Dünya Savaşı sonrası dünyayı ve komünist partilerinin ana hedeflerini şu varsayımlar temelinde yorumluyor:

1. II. Dünya Savaşı ile tek dünya pazarı parçalanmış, iki pazar çıkmıştır. Kapitalistler üretimi kısacak, durumları ağırlaşacak, sosyalist ülkeler hızla gelişecek, kapitalist ülkelerden metal ithal etmeyecek, ihraç gereksinimi duyacaklardır. (J. Stalin, *Son Yazıları*, Sol Yayınları, s.86)

2. Lenin'in, kapitalizmin bunalımlı yapısına rağmen büyük adımlarla gelişebildiğine ilişkin tezi, II. Dünya Savaşı'ndan sonra artık geçerli değildir.

3. Kapitalist ülkeler arasında savaşlar genel olarak kaçınılmazdır. Kapitalist ülkeler ile sosyalist ülkeler arasında savaş kaçınılmaz değildir.

4. II. Dünya Savaşı sonrasında barış hareketi I. Dünya Savaşı sırasındaki hareketten farklıdır ve barışı sürdürmek için demokratik amaçlarla yetinmektedir. (*agy*, s.90)

5. "Kudretli bir güç haline gelmiş olan SBKP'nin gene de halkların güvenine, sempatisine ve desteğine gereksinimi olmuştur ve olacaktır. Bu destek şu anlama gelir: Herhangi bir kardeş partinin, SBKP'nin barışçı arzularını desteklemesi, aynı zamanda, onun, barışın sürdürülmesi için mücadelesinde kendi halkını desteklemesi anlamını taşımaktadır."

6. Burjuvazinin attığı burjuva demokratik özgürlükler bayrağını komünistler yükseltmelidir. Halkın çoğunluğunu kazanmak için bu gereklidir. (*agy*, s.182)

Bu saptamaların hepsi değişik ölçülerde yanlışlar taşıyor. Ne var ki hepsi kendi içinde tutarlı, bütünsel bir bakış açısını — ama yanlış bir bakış açısını — oluşturuyor. Şöyle özetlenebilir: "Eğer barış sürdürülebilirse sosyalist sistemin nitel olarak güçlenmesi temelinde kapitalizm çökecektir."

Ancak bakış açısı bu olunca komünizmin birleştirici ilkesi de elbette "barış" olur. Bu fikirlere bağlı olarak cephelerin de hiç devrimci olması gerekmez vb.

Kapitalizmin tarihin en derin ekonomik krizinin yaşandığı, işçi sınıfı hareketinin pekçok ülkede yenildiği, komünist partilerinin ufalandığı bir dönemi insanlık tarihinin en yıkıcı savaşının izlediği ve bu savaşın yükünü tek başına Sovyet devletinin çektiği ve muzaffer olduğu, ortaya dev bir sosyalist sistemin çıktığı, atom bombasının gölgesi altındaki koşullarda böyle bir yanlış anlaşılabilir. Ama sadece anlaşılabilir. Bu yanlışı 1986'da sürdürüyor olmak, işte bunu anlamak olanaklı değildir.